

Існує проблема необхідності додаткового аналізу фінансового стану і аналізу платоспроможності підприємств, тому що залежно від видів економічної діяльності вони мають як свої специфічні технологічні особливості, так і фінансові.

ВИСНОВКИ

Діюча на практиці система підтримки малого бізнесу в Україні, що здійснюється через механізми реалізації державних, регіональних та галузевих програм, спрощену систему оподаткування, визначення галузевих та регіональних пріоритетів, неспроможна забезпечити комплексне та адекватне потребам малого підприємництва стимулювання розвитку. Тому одним з основних реальних інструментів підтримки малого бізнесу залишається банківське кредитування. Запропонований нами підхід до визначення платоспроможності підприємств малого бізнесу дозволить дати об'єктивну оцінку їх діяльності та вдосконалити існуючі методики аналізу кредитоспроможності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Батковський В. Проблеми кредитування малого підприємництва // Вісник Національного банку України.- 2005.- № 4.- С.28-33
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 528 с.
3. Бондар І.К. Підприємництво в Україні як економічна основа становлення середнього класу // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. - №3. – С. 62-65.
4. Дуборкин В.И., Кириченко Е.Г. Малый и средний бизнес - важнейший партнер и клиент региональных банков // Финансы и кредит.- 2004.- № 9.- С.29-36.
5. Дутченко О.М., Домбровський В.С. Банківське кредитування малих підприємств // Вісник УАБС. – 2003. – №1. – С. 51-53.
6. Ибадова Л.Т. Государственная финансово-кредитная поддержка малого бизнеса // Финансы и кредит (рус.).- 2005.- № 16.- С.46-58.
7. Малі підприємства в Україні у 2002 році / Державний комітет статистики України / За ред. О.О.Васечко; Відп. за вип. І.Ф.Книшенко. – Київ, 2003.
8. Малі підприємства в Україні у 2003 році / Державний комітет статистики України / За ред. О.О. Васечко; Відп. за вип. І.Ф.Книшенко. – Київ, 2004.

Надійшла до редакції 1 липня 2006 р.

УДК 338.24: 330.36

ОСОБЛИВОСТІ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ В НАФТОГАЗОВИДОБУВНІЙ ГАЛУЗІ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Т.Л. Чернова

Рада з вивчення продуктивних сил України

У статті розглядаються особливості та інтеграційні перспективи в нафтовидобувній галузі АРК в контексті основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України з урахуванням вимог та обмежень сталого розвитку. Дана характеристика галузі та основних підприємств, виділені основні проблеми її співіснування та розвитку в рамках рекреаційної спрямованості господарства регіону, проаналізований вплив галузі на навколишнє середовище та сформульовані шляхи подолання протиріч.

В економічній сфері одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України є забезпечення енергетичної

безпеки на основі сталого функціонування і розвитку паливно-енергетичного комплексу, в тому числі послідовного і активного проведення політики енергозбереження та диверсифікації джерел енергозабезпечення [1]. Ключовою позицією такої диверсифікації є якомога ширше використання власних енергетичних ресурсів. І в цьому контексті показовим є функціонування нафтогазовидобувної галузі Автономної Республіки Крим, яка зорієнтована в найближчий час повністю покрити власні потреби півострова в природному газі і, в перспективі, розпочати його подачу до сусідніх областей України.

Видобування нафти, добування і переробка природного газу, будівництво газосховищ належать до переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку [2]. В результаті цього постає проблема узгодження загальнонаціональних інтересів в економічній та екологічній сферах в межах цієї конкретної галузі господарства. В умовах Криму вона набуває особливого заострення з огляду на існування величезного рекреаційного потенціалу, що є дуже чутливим до негативних екологічних впливів, що продукуються нафтогазовидобуванням. Вирішення зазначеної проблеми на рівні нафтогазовидобувної галузі Автономної Республіки Крим тісно пов'язано із виконанням практичних завдань щодо запобігання забрудненню Чорного та Азовського морів і поліпшення їх екологічного стану, що визначено основним пріоритетом охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів України [3].

Останнім часом опубліковано ряд наукових праць, що стосуються розвитку нафтовидобувної промисловості Криму в цілому та вирішення окремих супутніх екологічних проблем добування вуглеводневих ресурсів. Зокрема, доцільно виділити таких авторів, як М.М. Ворончук, О.С. Григор'єв, Б.З. Піріашвілі, що висвітлюють загальні екологічні проблеми паливно-енергетичного комплексу [4], С.І. Христенко та С.К. Харичков, що розглядають проблеми управління екологічною безпекою [5], М.Г. Плішка, який описує екологічну політику нафтогазовидобувного комплексу [6], Є.М. Довжок, П.Ф. Шпак, Б.О. Бялюк, М.К. Ільницький, В.П. Ключко, роботи яких присвячені визначенню нафтогазоносного потенціалу акваторій Чорного і Азовського морів [7]. Серед російських науковців заслуговують на увагу праці В.М. Гольдберга, В.П. Зверева, А.І. Арбузова, С.М. Казьоннова, Ю.В. Ковалевського стосовно екологічних наслідків техногенного забруднення вуглеводнями [8] та дослідження О.А. Мазлової і Л.Б. Шагарової [9] про екологічні рішення в нафтогазовому комплексі.

Зазначені дослідження акцентуються на вирішенні окремих прикладних завдань та недостатньо охоплюють питання створення умов для цілісного екологічно безпечного розвитку нафтогазового комплексу Автономної Республіки Крим. З урахуванням цього цілями даної роботи є стисла характеристика стану та перспектив нафтогазовидобувної галузі Автономної Республіки Крим, встановлення існуючих факторів впливу на екологічну безпеку об'єктів галузі та формування пропозицій до концепції сталого екологічно безпечного розвитку комплексу в регіональному та національному контексті.

Освоєння запасів нафти та газу на півострові Крим та прилеглий шельфовій зоні Чорного та Азовського морів здійснює Державне акціонерне товариство „Чорноморнафтогаз” [10]. Товариство функціонує як єдиний виробничо-господарський комплекс і здійснює пошуково-розвідувальне буріння в межах Чорного й Азовського морів, будівництво морських стаціонарних платформ, підвідних трубопроводів, облаштування і розроблення родовищ нафти і газу, транспортування видобутої продукції споживачам, а також підземне зберігання газу.

На балансі товариства знаходяться 14 родовищ нафти та газу. З них тривалий час знаходились і знаходяться в розробленні 4 газові і газоконденсатні родовища на шельфі - (Голіцинське, Штормове, Архангельське на Чорному морі і Стрілецьке на Азовському), 2 газових родовища (Джанкойське і Задорненське) і Семенівське нафтове родовище на суші. Останнє має обмежені видобувні ресурси, але містить високоякісну нафту, із якої виробляють гідравлічні мастила. Протягом останніх двох років введено в експлуатацію два нових газових родовища на шельфі Азовського моря — Східно-Казантипське та Північно-Булганакське.

Виробнича інфраструктура товариства складається із спеціалізованого порту „Чорноморськ”, технологічного флоту, 12 морських газодобувних платформ, двох плавучих самопідйомних бурових установок, Глібовського підземного сховища газу, 43 газорозподільних станцій, більше 1200 км магістральних газопроводів, в тому числі 282 км морських, двох автомобільних газонаповнювальних компресорних станцій, ремонтної бази та технологічного транспорту і спецтехніки.

Протягом 2004 року було видобуто 1 млрд 137 млн м³ природного газу, 10,106 тис. т нафти, 65,143 тис. т газового конденсату. Чистий прибуток підприємства в 2004 фінансовому році склав 45,046 млн грн. Дохід від реалізації за підсумками 2004 року - 673,4 млн грн, а відрахування в бюджети всіх рівнів за цей рік склали 89,711 млн грн. На сьогодні ДАТ „Чорноморнафтогаз” забезпечує споживачів півострова природним газом власного видобутку на 81% [10]. Видобування енергетичних матеріалів за обсягом продукції (у діючих цінах відповідних років) протягом 2000-2003 років коливалось від 4,7 до 7,0% всієї продукції промисловості [11, 142].

З точки зору міжгалузевих зв'язків нафтогазовидобувна галузь Криму тісно взаємодіє з енергетикою та комунальним господарством, нафтохімічною промисловістю та транспортом. Зокрема, вона цілком забезпечує природним газом населення Криму, а також частково покриває потреби в газі підприємств і організацій. Весь обсяг видобутого газового конденсату і нафти відправляється на переробку на нафтопереробні заводи України (Львівський дослідний нафтомастильний завод, Шебелинський газопереробний завод, Кременчуцький, Одеський і інші нафтопереробні заводи). Обслуговуються дві автомобільні газонаповнювальні компресорні станції і розгорнута активна робота з розвитку мережі газонаповнювальних і автозаправних станцій, насамперед, на магістральних автотрасах і в ряді сільськогосподарських регіонів [10].

ДАТ „Чорноморнафтогаз” активно і безпосередньо здійснює зовнішньоекономічну діяльність. Основними напрямками експорту є надання послуг спеціалізованого флоту (кранове судно „Титан-2”, транспортно-буксирні судна „Атрек”, „Нафтогаз-67”, „Нафтогаз-68”, „Дон”, „Іня”), використання судів у будь-яких районах континентального шельфу (Мексиканська затока, Перська затока, Північне море, Баренцове море тощо). Серед імпорту переважає імпорт устаткування, матеріалів, запасних частин, необхідних для функціонування підприємства, здійснення ремонту імпортного устаткування, та ремонт власних судів іноземного виробництва на закордонних верфях [10].

Перспективність і в тому числі інвестиційна привабливість галузі визначається прогнозними запасами вуглеводневих ресурсів у сфері діяльності. Міжвідомчою експертною комісією початкові сумарні ресурси видобувних вуглеводнів українського сектора акваторій Чорного й Азовського морів затверджені в кількості 1531,9 млн т умовного палива. При цьому на Північно-західний шельф Чорного моря припадає 604,1 млн т умовного палива; континентальний схил і глибоководну западину Чорного моря — 346,0 млн т умовного палива; Прикерченський

шельф Чорного моря — 257,0 млн т умовного палива; акваторію Азовського моря — 324,8 млн т умовного палива. На акваторіях зосереджено близько 30% сумарних ресурсів вуглеводнів України, але у зв'язку із низьким розвідуванням Азово-Чорноморського регіону освоєння початкових ресурсів не перевищує 4%.

З урахуванням наявних природних ресурсів до 2010 року передбачається провести облаштування і введення в експлуатацію 11 нових площ, у тому числі відкритих і перспективних, пробурити 50 експлуатаційних свердловин, побудувати 3 морські стаціонарні платформи, прокласти 459 км морських газопроводів, побудувати газопереробний завод. На облаштування нових родовищ планується спрямувати 2,3 млрд грн капітальних вкладень. На сьогодні проводиться проектування заводу з переробки газу і конденсату; проробляється питання будівництва другої черги Глібовського підземного сховища газу, спільного будівництва газоенергогенеруючих станцій. Планується забезпечити збільшення глибини переробки видобутої вуглеводневої сировини та передбачається будівництво установки з виробництва високооктанових бензинів, що дозволить робити бензини марки А-80, А-93, А-95, дизельне паливо і зріджений газ із власної сировини [10].

Основним видом у структурі видобутку вуглеводнів залишиться природний газ, максимальний щорічний рівень видобутку якого повинен досягти 2,7 млрд м³ (в 3,3 рази більше відповідного показника 2002 року). Сумарно до 2010 року прогнозується видобути 13,4 млрд. м³ природного газу, 562 тис. тонни газового конденсату і 73 тис. тонни нафти.

Прискорений розвиток галузі стримується рядом соціально-економічних проблем Автономної Республіки Крим та України в цілому. Серед них варто виокремити заборгованість за спожитий газ, економічно невиправдану ціну на газ, недостатню державну підтримку розробки морського видобутку [12,29].

Нафтогазодобувна галузь через високий рівень прибутковості знаходиться серед найбільш перспективних галузей промисловості для інвестиційної діяльності. Обсяги інвестицій в основний капітал об'єктів видобування енергетичних матеріалів протягом 2000-2003рр. перебували на рівні 12,6 — 25,9% від загальних обсягів інвестицій в промисловість Автономної Республіки Крим [11,40]. Здійснюється активна робота із різних інвестиційних проектів, залучення потужних іноземних нафтогазодобувних компаній, зокрема таких, як австрійська нафтогазова компанія „OMV exploration and production GmbH”, американська приватна нафтогазовидобувна компанія „Хант Ойл”.

Нафтогазодобувна промисловість відіграє значну роль в господарському комплексі Автономної Республіки Крим, і ця роль в найближчій перспективі буде збільшуватися. Разом з тим сталий розвиток галузі залежить від вирішення існуючих та потенційних екологічних проблем. Питання екологічної безпеки на підприємствах галузі стоїть дуже гостро, оскільки у випадку здійснення ними забруднення збори за забруднення та використання природних ресурсів, понадлімітні платежі та затрати на ліквідацію аварій є настільки істотними, що значно впливають на економічні показники підприємств. [6,59].

Основними факторами негативного впливу на природне середовище при розвідці, облаштуванні та експлуатації родовищ і нафтогазотранспортних систем є такі:

- викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря;
- скидання забруднених зворотних вод на рельєф і у водні ресурси;
- забруднення екосистем вуглеводнями, буровими реагентами, іншими технологічними рідинами та важкими металами;

- механічні ушкодження ґрунтів та ґрунтових покривів;
- зміна гідрологічного і гідрогеологічного режиму територій;
- зміна геодинамічної обстановки в шарах гірських порід;
- шумове та теплове забруднення навколишнього середовища;
- антропологічний вплив на біогеоценози.

Крім населення, реципієнтами негативного екологічного впливу галузі можуть стати в тій чи іншій мірі практично всі елементи господарського комплексу Автономної Республіки Крим. Але особливо гостро це стосується функціонування сільського господарства, рекреаційного та морегосподарського комплексів республіки. Складність проблеми полягає в тому, що саме ці згадані галузі господарства відіграють особливу роль в економіці регіону.

Республіка є специфічним сільськогосподарським регіоном, ресурси якого є унікальними і своєрідними та мають державне значення. Багато в чому це зумовлено тим, що Крим як розвинена рекреаційна зона сприяє надвисокому попиту на сільськогосподарську продукцію, насамперед садівництва та овочівництва. За валовою доданою вартістю сільське господарство, мисливство і лісове господарство в структурі економіки півострова в 2001 році займало перше місце, або 18,1% [11,60,140].

Автономна Республіка Крим характеризується багатством рекреаційних ресурсів, серед яких відзначаються кліматичні, гідрологічні, бальнеологічні, ландшафтні та культурно-історичні. На півострові сформований найпотужніший в державі рекреаційний комплекс, що складається з курортного господарства, туризму і сфери відпочинку. Галузь здійснює майже 55% платежів до бюджету України. Крим надає одну третину туристичних послуг від загального показника в Україні і 43% - від загальної кількості екскурсантів [11,34,87,88].

Вилов риби та добування морепродуктів в Автономній Республіці Крим в 2003 році склав 47350 тонн, що є другим показником в країні після знову ж таки кримського регіону м. Севастополя [13,213].

Нанесені екологічні збитки цим галузям можуть мати дуже серйозні економічні наслідки для всієї економіки Криму. Це визначає потребу в особливо ретельному підході до нейтралізації екологічних загроз в нафтогазовидобувному комплексі.

Необхідно також зауважити, що нафтогазовидобування, крім можливого негативного, здійснює і позитивний вплив на розвиток цих галузей. Прикладом може бути здійснення газифікації населених пунктів південного берегу Криму, яка дасть значний імпульс розвитку курортно-рекреаційного комплексу, максимально збільшить тривалість курортного сезону, і певним чином покращить екологічну обстановку, оскільки на сьогодні підприємства комунальної теплоенергетики і котельні санаторно-курортних установ працюють на більш екологічно небезпечному твердому і рідкому паливі [10]. Безумовний позитивний економічний вплив на сільськогосподарські підприємства матиме в перспективі і місцеве виробництво пального. Такі взаємні впливи потребують необхідного і першочергового врахування в перспективах сталого розвитку галузі.

ДАТ „Чорноморнафтогаз” постійно реалізує природоохоронні заходи, спрямовані на мінімізацію впливів на навколишнє середовище. В результаті цього рівень фонового забруднення навколишнього середовища в цілому відповідає вимогам українського природоохоронного законодавства [10].

Здійснені природоохоронні заходи не можуть бути до кінця ефективними, якщо не враховувати ймовірність надзвичайних ситуацій на підприємствах галузі, які можуть спричинити залпові катастрофічні впливи на перелічені вище елементи навколишнього природного середовища. Ризик виникнення надзвичайних ситуацій та аварій є обов'язковим елементом при плануванні діяльності підприємств галузі і,

особливо, при проведенні інвестиційного аналізу. Для успішної реалізації інвестиційних програм та проектів необхідно визначати потенційні втрати інвесторів при аварійному впливі [14, 21].

Чинники виникнення надзвичайних ситуацій щодо нафтовидобувної галузі Криму можуть мати внутрішній та зовнішній характер. До чинників внутрішнього порядку відносять:

- технологічні особливості роботи нафтових і газових свердловин, продуктопроводів та інших виробничих об'єктів;
- організаційні особливості ведення виробничого процесу на об'єктах галузі;
- антропогенні, що пов'язані з кваліфікаційними та психофізіологічними характеристиками персоналу.

Значущість цих факторів підтверджується інформацією, що протягом 2004 року на об'єктах нафтогазового комплексу України мали місце 14 аварійних ситуацій, в тому числі 10 – на магістральних газопроводах, 3 - на магістральних нафтопроводах і одна на магістральному нафтопродуктопроводі. Ці аварії виникали внаслідок внутрішніх чинників, а саме: незадовільного технічного стану лінійної частини, несвоєчасного виконання діагностичних та ремонтних робіт, грубих порушень вимог безпеки при виконанні земляних робіт в охоронних зонах [15,16].

У ДАТ „Чорноморнафтогаз” приділяється належна увага цим чинникам і їх вплив мінімізується суворим дотриманням технологічних процесів, виробничої дисципліни та забезпеченням високої кваліфікації виробничого персоналу. Разом з тим існує група зовнішніх факторів виникнення надзвичайних ситуацій, реагування на які з боку галузі є обмеженим. Вони також можуть бути розподілені на три основні групи: природні; техногенні і антропогенні.

Серед природних чинників слід виокремити в першу чергу геологічні та, певною мірою, гідрометеорологічні явища, які можуть спровокувати аварії на виробничих об'єктах.

Узбережжя Чорного та Азовського морів характеризується значним поширенням зсувних процесів, що становлять потенційну загрозу об'єктам нафтогазовидобування. В Автономній Республіці Крим на сьогодні зафіксовано близько 1500 зсувів на площі 57,57 км² [17]. Прикладом їх негативного впливу на об'єкти галузі є ситуація із аварійною ділянкою газопроводу-відводу Ялта-Алушта в районі Шархинського кар'єру, де внаслідок активізації Карасанівського зсуву зафіксовано 4 випадки утворення газових свищів, що могло призвести до розривання труби. В результаті виникла необхідність перенесення аварійної ділянки газопроводу із загальною вартістю робіт 2,5 млн грн [10].

Сейсмічна обстановка в межах територіального поширення об'єктів галузі визначається наявністю сейсмоактивної 7-8 бальної з локальними 9 бальними проявами зони Криму. В історичному аспекті у Криму у 1927 році двічі протягом трьох місяців виникали поштовхи силою 8 балів, які зруйнували місто Ялту та викликали масові зсувні явища в усій полосі південного берега. Згідно з палеосейсмічними та історичними даними землетруси силою 9 балів виникали також у районі міста Севастополь і на Керченському півострові [18].

Прямий, або опосередкований, негативний вплив на безпечне функціонування об'єктів нафтогазовидобування можуть здійснити також гідрометеорологічні явища, що притаманні півострову. Особливу загрозу становлять стихійні метеорологічні явища, 74 % яких припадає на сильний дощ та сильний вітер [19,196]. Дуже часто вони можуть спровокувати виникнення селевих потоків та зсувів, а відтак - руйнування об'єктів галузі. При оцінці ймовірності виведення з ладу

технологічних систем галузі слід базуватися на максимальних кліматичних показниках. З цієї точки зору необхідно зазначити, що на півострові зафіксована максимальна добова кількість опадів 215мм, кількість днів з грозою 20-25, найбільша швидкість повітря – 50 м/с, повторюваність вітрів із швидкістю 25 м/с 40% і більше, максимум температури — +40,7°, мінімум температури — -36,8° [20,115,116]. Крім того, в районах морського видобутку вуглеводнів щорічно фіксується до 34 днів із штормами [7,23].

Кліматичні особливості півострова Крим значним чином сприяють виникненню пожеж у природних екосистемах, які, в свою чергу, можуть призвести до надзвичайних ситуацій на об'єктах нафтогазовидобування. Загальна площа зони можливих пожеж в республіці становить всього 812,0 тис. га, у тому числі на площі 264,0 тис. га можливі лісові пожежі, а на площі 548,0 тис. га можливі польові пожежі (на третині сільськогосподарських угідь) [11,188]. В 2003 році в Автономній Республіці Крим було зафіксовано 98 випадків лісових пожеж [13, 210].

До техногенних зовнішніх факторів виникнення надзвичайних ситуацій відносять окремі виробництва та об'єкти, аварії на яких в кінцевому рахунку можуть призвести до екологічних проблем у сфері нафтогазовидобування. У цьому контексті об'єкти нафтогазовидобування мають зручне розміщення поза впливом основних пожежовибухонебезпечних та хімічно-небезпечних об'єктів Автономної Республіки Крим. Теоретично найбільшу загрозу в розглядуваній ситуації несуть об'єкти енергетики (через можливі відключення систем постачання енергії) та транспорту, особливо морського.

Серед зовнішніх чинників можливих аварій виділяються антропогенні, які полягають в несанкціонованому впливі сторонніх фізичних осіб на роботу об'єктів галузі.

Значне місце серед них посідають зловмисні дії з метою крадіжки вуглеводневих продуктів. В результаті вуглеводневі сполуки потрапляють у ґрунт, забруднюють поверхневі та ґрунтові води, наносять екологічні збитки. За даними МНС України протягом 1999 – 2005 років в Україні зареєстровано 84 надзвичайні ситуації, пов'язані із аваріями на продуктопроводах. З них у 50% випадків (42 надзвичайні ситуації) причиною виникнення була розгерметизація газо-, нафто-, продуктопроводів з метою крадіжки [21].

Виробництва нафтогазовидобування також належать до об'єктів, на яких підвищена ймовірність проведення терористичних актів через ініціювання надзвичайних ситуацій із значними людськими жертвами, матеріальними збитками та катастрофічними екологічними наслідками [19,190].

З урахуванням вищевикладеного можна зробити такі висновки:

- нафтогазовидобувна галузь Автономної Республіки Крим має пріоритетне значення для розвитку господарського комплексу півострова та значні ресурсні передумови для власного розвитку;
- вирішення проблеми енергетичного забезпечення за рахунок власної сировинної бази, насамперед газу, сприяє розвитку рекреаційної галузі та сільського господарства і одночасно може негативно вплинути на стан рекреаційного потенціалу та сільськогосподарських ресурсів через виникнення екологічних проблем, пов'язаних з діяльністю нафтогазовидобувного комплексу;
- екологічні загрози нафтогазовидобувної галузі мають внутрішні (технологічні та організаційні) та зовнішні чинники;
- забезпечення сталого екологічно безпечного соціально-економічного розвитку автономії потребує застосування програмних методів розвитку нафтогазовидобувного комплексу.

Місце та роль нафтогазовидобувної промисловості в господарському комплексі Автономної Республіки Крим визначає необхідність прийняття виконавчою владою Автономної Республіки Крим та керівництвом галузі спільних рішень щодо вирішення накопичених проблем. Прикладом такої співпраці є Рішення про основні напрямки співпраці НАК "Нафтогаз України" та Ради Міністрів Автономної Республіки Крим у 2005 році. Зазначеним документом передбачаються, з одного боку, зобов'язання НАК "Нафтогаз України" щодо газифікації населених пунктів та капітальних вкладень у розвиток соціальної інфраструктури населених пунктів, а з іншого - зобов'язання Ради Міністрів Автономної Республіки Крим щодо вирішення питань, пов'язаних з наданням у землекористування ділянок, призначених для будівництва свердловин, газопроводів, облаштування родовищ та отримання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами, а також вжиття заходів із забезпечення стовідсоткового рівня оплати за природний газ споживачами та підвищення тарифів на теплову енергію до рівня, що покриває собівартість її виробництва [22].

Наявність таких документів позитивно впливає на сталий розвиток галузі і водночас показує необхідність більш комплексного та довготривалого вирішення проблем, які є спільними для галузі і для території. Доцільною видається розроблення програми сталого розвитку нафтогазовидобувної галузі Автономної Республіки Крим на період до 2010 року, яка у тому числі передбачала б такі заходи:

- розміщення і будівництво нових виробничих об'єктів, а також реконструкція, технологічне переоснащення та реструктуризація підприємств галузі з урахуванням потреб Автономної Республіки Крим щодо раціонального використання природних та трудових ресурсів;
- удосконалення структури паливно-енергетичного балансу республіки шляхом інтенсифікації процесу газифікації населених пунктів;
- створення регіональної інформаційно-аналітичної системи з блоком екологічного та аварійного моніторингу;
- створення регіональних та відомчих систем завчасного виявлення передумов аварій і катастроф техногенного і природного походження;
- удосконалення кадрового та наукового потенціалу галузі, створення належних умов для продуктивної зайнятості місцевого населення;
- проведення наукових досліджень, які сприятимуть визначенню екологічної місткості окремих територій, вирішенню екологічних та техногенно-природних проблем забезпечення сталого розвитку галузі та регіону;
- забезпечення умов для безпечного розвитку гірського та морегосподарського виробничих комплексів з урахуванням впливу галузі;
- поліпшення екологічного стану територій населених пунктів, забезпечення захисту їх земель від ерозії, заболочування, вторинного засолення та інших небезпечних процесів, що можуть негативно вплинути на діяльність виробничих об'єктів галузі;
- створення ефективних нових і підтримання у належному стані діючих протиселевих та протизсувних систем;
- здійснення нормативно-правового та матеріально-технічного забезпечення взаємодії органів виконавчої влади республіки та органів управління і підприємств галузі для запобігання і ліквідації наслідків несприятливих природних явищ і аварій.

Впровадження цих необхідних, але не вичерпних програмних заходів має сприяти економічно, екологічно та техногенно-природно

збалансованому розвитку нафтогазовидобувного комплексу Автономної Республіки Крим як провідної галузі господарства.

Дослідження ефективного розвитку нафтогазобудування мають базуватися на результатах комплексних наукових досліджень. Особливо актуальними є подальші наукові розвідки в напрямку визначення оптимальних технологічних природозберігаючих рішень, встановлення ризиків реалізації природно-техногенних загроз, розроблення наукових обґрунтувань відомчих та регіональних програм сталого розвитку, інформатизації систем прийняття рішень та моніторингу виробничих та економічних процесів галузі тощо.

SUMMARY

In article features and integration prospects of oil-extracting branch of Crimea in a context of the basic directions of a state policy on questions of national security of Ukraine and requirements and limits of sustainable development are examined. The characteristic of branch and the basic enterprises is given, the basic problems of its development are allocated in accordance with a recreational orientation of region economy, influence of branch on an environment is analyzed and ways of overcoming of contradictions are formulated.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19.06.2003. - № 964-IV // Голос України від 22.07.2003. - № 134.
2. Про перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку. Постанова Кабінету Міністрів України № 554 від 27.07.1995.
3. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Постанова Верховної Рада України від 05.03.1998, № 188/98-ВР // Відомості Верховної Ради України від 13.10.1998. - № 38. - Стаття 248.
4. Ворончук М. М., Григор'єв О. С., Піріашвілі Б. З. Екологічні проблеми паливно-енергетичного комплексу України. — К., 2000. — 35с.
5. Христенко С. И., Харичков С. К. Управление экологической безопасностью Черного моря: Новые подходы / НАН Украины; Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований. — Одесса, 1994. — 34с.
6. Плішка М.Г. Деякі аспекти екологічної політики нафтогазовидобувного комплексу (на прикладі ДК „Укргазвидобування”)/Нафтова і газ. промисловість.—2003.—№1.— С. 59-60.
7. Довжок Є. М., Шпак П. Ф., Бялюк Б. О., Ільницький М. К., Ключко В. П. Нафтогазоносний потенціал акваторій Чорного і Азовського морів / НАН України; Інститут геологічних наук; Українська нафтогазова академія / Микола Карлович Ільницький (відп.ред.). — К. Т.3 : Нафтогазоносний потенціал Керченсько- Таманського шельфу Чорного моря, континентального схилу і глибоководної западини Чорного моря. — 175с.
8. Гольдберг В. М., Зверев В. П., Арбузов А. И., Казеннов С. М., Ковалевский Ю. В. Техногенное загрязнение природных вод углеводородами и его экологические последствия / РАН, Институт геоэкологии. — М. : Наука, 2001. — 125с.
9. Мазлова Е. А., Шагарова Л. Б. Экологические решения в нефтегазовом комплексе. — М. : Техника, 2001. — 111 с.
10. www.blackseagas.com.
11. Схема-прогноз розвитку і розміщення продуктивних сил Автономної Республіки Крим на період до 2015 року / НАН України ; Рада з вивчення продуктивних сил України. — К.: РВПС України НАН України, 2005. — 195с.
12. Фик І.М., Дячук В.В., Курочкін К.С. Оптимізація систем розробки газових і газоконденсатних родовищ України в умовах дефіциту газу власного видобування // Нафтова і газ. про-сть.—2005.—№2.— С. 27-30.
13. Статистичний щорічник України за 2003 рік / Державний комітет статистики України. — К., 2004. — 632с.
14. Клейменов А.В., Гендель Г.Л., Андреев А.Ф., Зубарева В.Д. Учет техногенных рисков в инвестиционном анализе // Безопасность жизнедеятельности.—2003.—№10.— С. 21-23.
15. Стан промислової безпеки в Україні та підсумки роботи органів Держнаглядохоронпраці за 2004рік. Інформаційно-аналітична довідка.—К., 2005.—88с.
16. Экологические проблемы Черного моря: Сб. науч. ст. / Одесский филиал Ин-та биологии южных морей НАН Украины; Одесский гос. ун-т им. И.И.Мечникова / Б.Г. Александров (отв.ред.) — Одесса: ОЦНТЭИ, 1999. — 330с.
17. Про затвердження Комплексної програми протизсувних заходів на 2005-2014 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.2004 № 1256 // Офіційний вісник України. — 2004. - № 38. - С. 67. - Стаття 2511.

18. Про затвердження Положення про національну систему сейсмічних спостережень та підвищення безпеки проживання населення у сейсмонезбезпечних регіонах, Положення про Міжвідомчу комісію із сейсмічного моніторингу та Програми функціонування і розвитку національної системи сейсмічних спостережень та підвищення безпеки проживання населення у сейсмонезбезпечних регіонах. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.1997, № 699 // Офіційний вісник України. — 1997. - № 28. --С. 68.
19. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2003 році.—К.,2004.— 436с.
20. Климатический атлас Крыма / Приложение к научно-практическому дискуссионно-аналитическому сборнику «Вопросы развития Крыма». - Симферополь:Таврия-Плюс, 2000.— 120с.
21. www.mns.gov.ua.
22. www.naftogaz.com.

Надійшла до редакції 16 листопада 2005 р.

УДК 330.4

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ВОДОГОСПОДАРСЬКИХ КОМПЛЕКСІВ

В.В. Мазур, асп.

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне*

Формування ефективних економічних відносин між учасниками водогосподарських комплексів – одне з найважливіших завдань водного господарства. Одним із найбільш вагомих компонентів цих відносин є водогосподарська інформація. Будучи ресурсом, водогосподарська інформація необхідна для прийняття оптимальних управлінських рішень, що обумовлює її суттєвий вплив на економічні результати діяльності в довгостроковій перспективі. Водогосподарська інформація може бути результатом формалізації первинних даних, маючи конкретний документальний вираз. Таким чином, в умовах наявності стійкого попиту на ринку, який забезпечується на сьогодні державою, вона може бути продана через надання платних послуг. Враховуючи таку специфіку водогосподарської інформації, необхідно дослідити її місце в економічному механізмі надання платних водогосподарських послуг, а також вивчити взаємозв'язок понять «водогосподарська інформація» та «платні водогосподарські послуги».

ВСТУП

Перехід національного виробництва на концепцію сталого розвитку, ключовим питанням якої є забезпечення раціонального використання, охорони і відтворення обмежених природних ресурсів поставив нові завдання перед галуззю водного господарства. Одним з таких завдань стала необхідність створення ефективного механізму взаємодії учасників водогосподарських комплексів (далі ВГК) – водогосподарської організації та споживача водних ресурсів. Основою реалізації цього механізму стало законодавче регулювання певних видів господарської діяльності, які пов'язані з негативним впливом на водні екосистеми. Так, Водний кодекс України визначає випадки, в яких шкідлива для водних об'єктів господарська діяльність окремих підприємств вимагає обов'язкового вивчення та наявності дозволу із боку спеціалізованої водогосподарської організації (облводгоспу). Прикладом такої діяльності може бути необхідність погодження місця відведення сміття в прибережній зоні водного об'єкта або погодження технічних умов на проведення будівельних робіт у зоні водної акваторії. Таким чином між